

Specifika slatiništních malakocenóz

Vanda Rádková

Rašeliniště

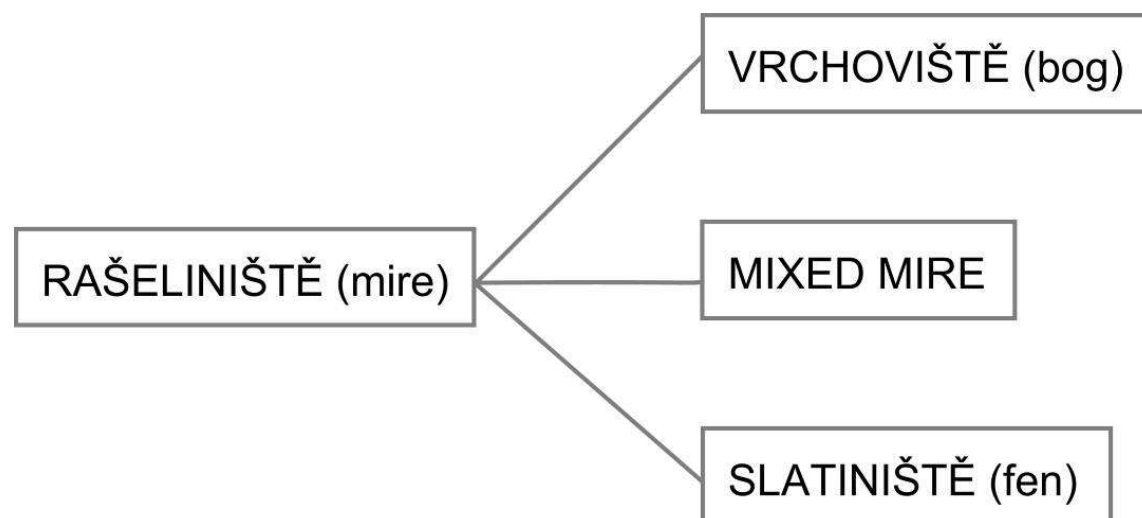

Jednoduchá definice:

- mokřad porostlý rašelinotvornou vegetací
- mokřad produkující organogenní sedimenty

Přísnější definice

- mokřad s mohutnou vrstvou rašeliny
- mokřad se sedimentem > 50% organického podílu

PRODUKCE > DEKOMPOZICE

Prameništňní slatiniště

- trvalé podmáčení
- málo živin, nízká dostupnost kyslíku
- zásadní vliv pramenného vývěru (eukrenálu): poměrně stálé fyzikální a chemické proměnné prostředí
- refugia: palaeorefugia, neorefugia

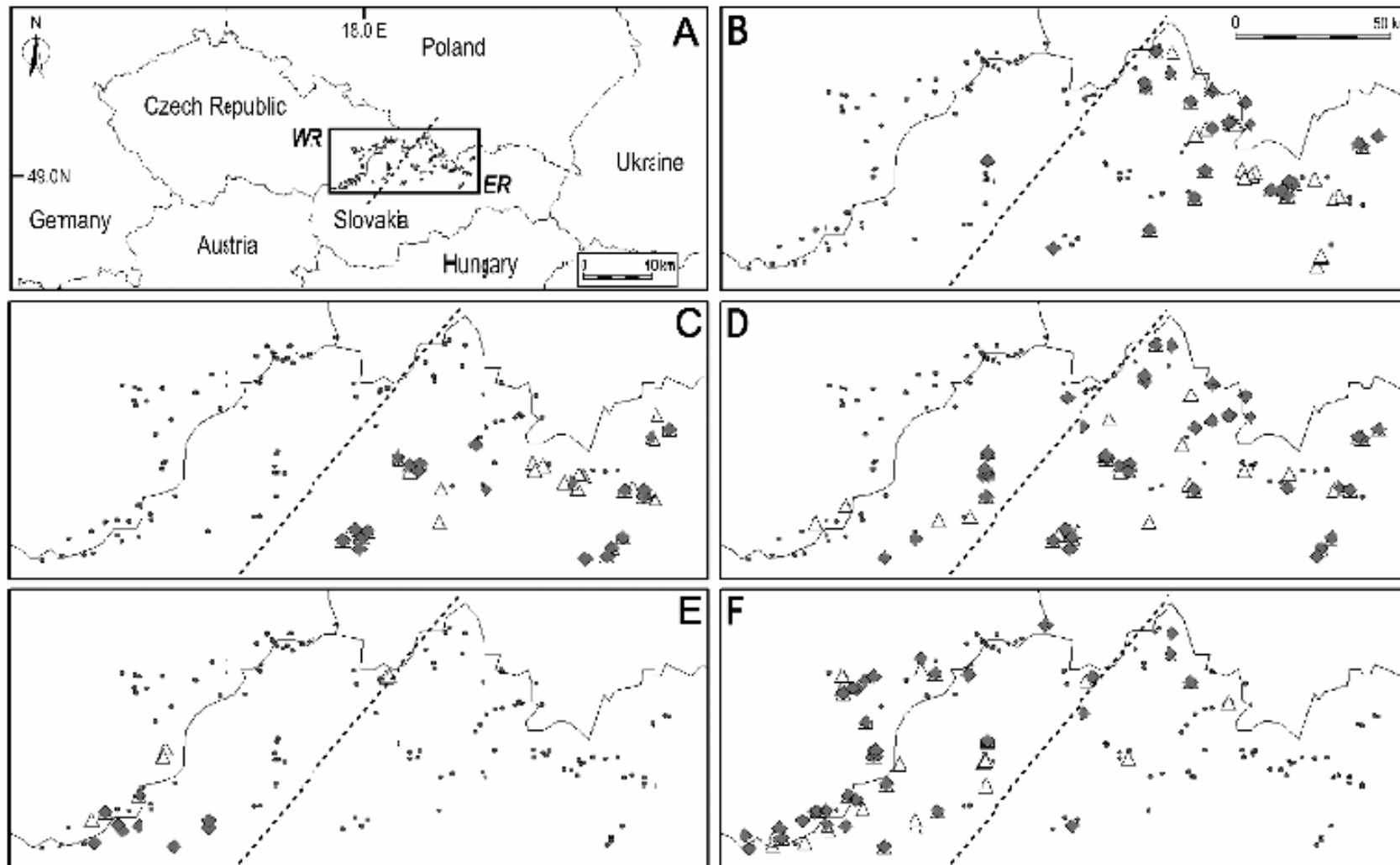
Hájek et al 2006

Hlavní gradienty

- **minerální bohatosti:** změna základních chemických proměnných: změna druhové skladby vegetace i malakocenóz
- **trofický:** zřetelný hlavně na prameništňních bazické části minerálního gradientu: posun k produktivnějším společenstvům
- **geografický**

Geografický gradient

Figure 1. Location of study area with the position of all study sites (A) and distribution maps of species differing the most in their occurrence between the WE and ER. **B–E** are the most correlating snail (diamonds)–plant (triangles) pairs: **B** *Vertigo zeyeri* (diamonds) and *Carex dioica* (triangles). **C** *Pupilla alpicola* (diamonds) and *Prunella farinosa* (triangles). **D** *Euconulus particola* (diamonds) and *C. lepidocarpa* (triangles). **E** *V. mouliniana* (diamonds) and *Equisetum telmateia* (triangles). **F** Distribution of two common forest snails in the studied forest: *Monachoides incarnatus* (diamonds) and *Aegopinella pura* (triangles). All co-occurrences but *V. mouliniana*–*E. telmateia* were significant (using Bonferroni correction the cut level was $P = 0.000003$).

Gradient minerální bohatosti I.

BAZICKÁ SLATINIŠTĚ

RAŠELINNÁ SLATINIŠTĚ

Pěnovcová
slatiniště

Bazická slatiniště
bez srážení pěnovce

Minerotrofní
rašeliniště s
kalcitolerantními
rašeliníky

Přechodová
rašeliniště

Ca (voda, půda), Mg, HCO₃, pH, vodivost, teplota

sklon, SO₄²⁻

Na (půda, voda), K, Si, Fe, Mg (půda)

Fe, mírně PO₄³⁻

PO₄³⁻, NO₃⁻, SO₄²⁻

organická hmota, NH₃⁺/NO₃⁻, K (půda), org. N (půda)

redoxní potenciál

Gradient minerální bohatosti II.

<i>Sphagnum spp.</i>				Bryidae	
VRCHOVIŠTĚ	PŘECHODOVÉ RAŠELINIŠTĚ	SLATINIŠTĚ		VÁPNIČE SLATINIŠTĚ	
bog	poor fen	moderately rich fen	rich fen	extremely rich fen	calcareous fen

Většina Skandinávie a boreální zóny

Některé oblasti v jižním a středním Švédsku

Střední Evropa (Alpy, Západní Karpaty)

JV Evropa (Bulharsko)

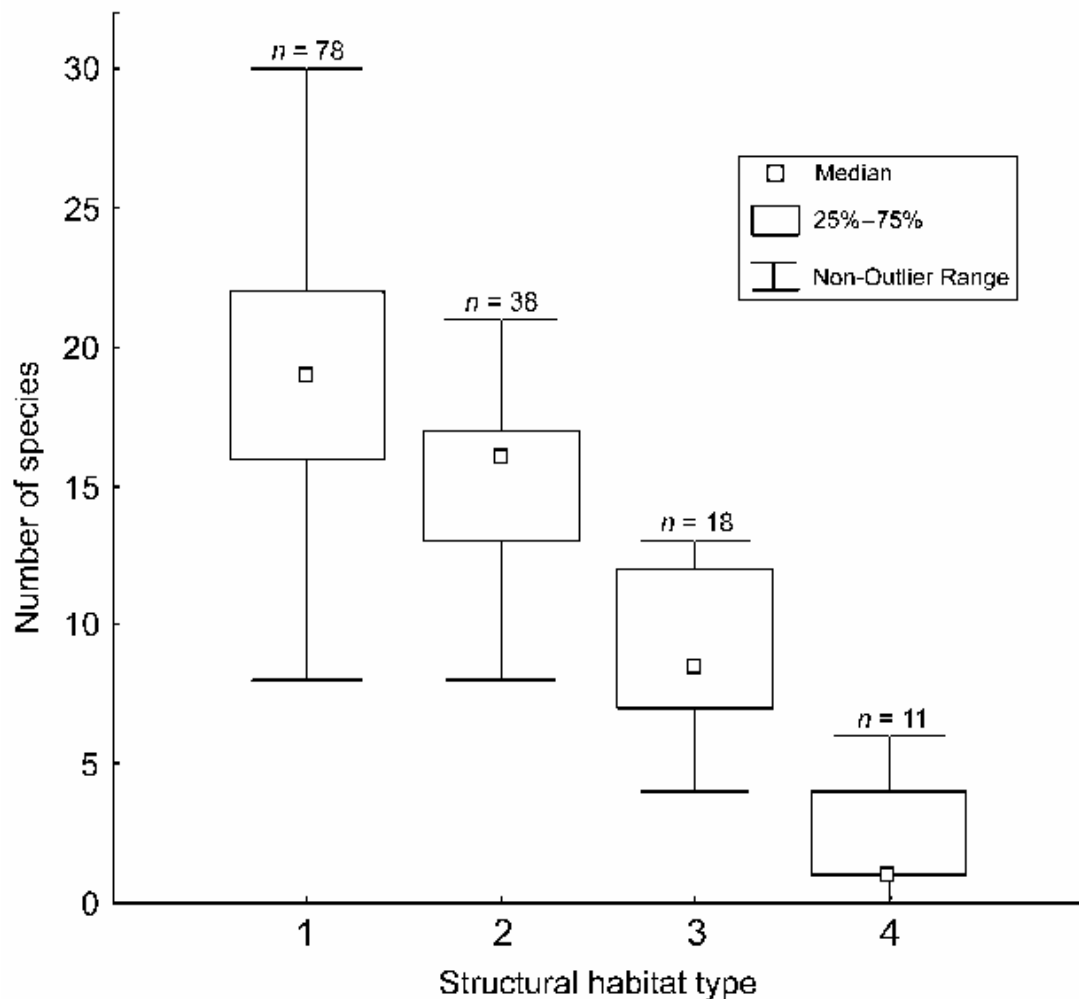

Malakofauna slatinišť

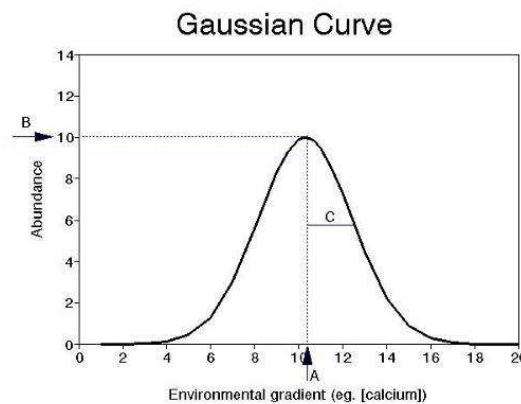
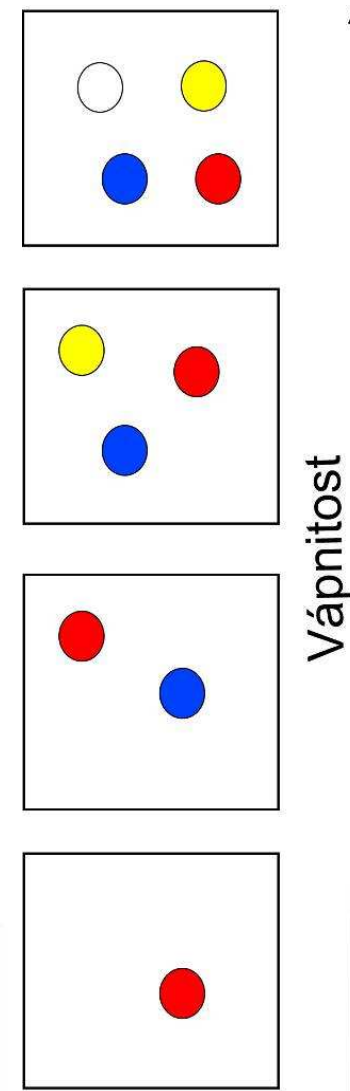

- malá pohyblivost, silná vazba na stanoviště
- **faktory ovlivňující druhovou bohatost**: obsah Ca, vlhkost, zachovalost lokality, nadmořská výška
- **nadbytek Ca** – zachovalost lokality, historie, toxický vliv zvýšených koncentrací iontů, Fe^{2+}
- **zvýšený přísun živin** (pokles hladiny podzemní vody, změna chemismu podzemní vody, přerušení pravidelného odběru biomasy) – slatiništní specialisté nahrazení ubikvisty (*Cochlicopa lubrica*), lučními a lesními druhy (*Fruticicola fruticum*)
- **unimodální vztah** mezi množstvím Ca a počtem druhů či abundancemi: travertinová slatiniště s extrémní minerální bohatostí vody obývané pouze několika druhy (*Pupilla alpicola*, *Vallonia pulchella*, *Oxyloma elegans*) – množství solí

Vztah počtu druhů a obsahu Ca

hnízdovitost
(nestedness)

Pěnovcová prameniště

- voda extrémně minerálně bohatá: srážení pěnovce (CaCO_3)
- nadbytek Ca
- limitující faktory: zachovalost stanoviště, vodnatost, geografická pozice
- druhově nejbohatší (běžně kolem 25 druhů)

Vertigo angustior

Vertigo moulinsiana

© M.Horsák

Pupilla alpicola

Vallonia costata

Vápnitá nepěnovcová prameniště

- vysoká koncentrace Ca (bez srážení pěnovce): absence rašeliníků
- neutrální pH
- druhová diverzita stále poměrně vysoká (kolem 18 druhů) – mizí nejvíce kalcifilní druhy

© M.Horsák

Vertigo geyeri

© M.Horsák

Cochlicopa lubrica

Vallonia pulchella

Minerotrofní rašeliniště s kalcitolerantními rašeliníky

- kalcitolerantní rašeliníky: *Sphagnum warnstorffii*, *S. subnitens*, *S. concortum*
- pouze nejodolnější suchozemští plži
- minerálně nejchudší – pouze 4 druhy vodních plžů

© M.Horsák

Vertigo substriata

© M.Horsák

Succinea putris

Galba truncatula

© M.Horsák

Perpolita hammonis

Přechodová rašeliniště

- zahrnují velmi kyselá slatiniště
- rašeliníky: *S. flexuosum*, *S. fallax*
- *Drosera rotundifolia*
- pouze na méně kyselých a dostatečně vodnatých slatiništích žije *Pisidium casertanum*

© M.Horsák

Pisidium casertanum

Radix peregra

Fen malacocenoses in Dovrefjell (S. Norway)

BEATE M. POKRYSZKO

Pokryszko, B. M. 1993. Fen malacocenoses in Dovrefjell (S. Norway). *Fauna norv. Ser. A 14*: 27–38.

37 slatinišť: topogenní, soligenní, mixed
Celkem 21 druhů: třetina vázaná striktně
na slatiniště

© M. Horsák

Faktory ovlivňující druhovou diverzitu,
abundance druhů a strukturu
společenstva:

typ slatiniště, spad listů, acidita,
obsah Ca, nadmořská výška

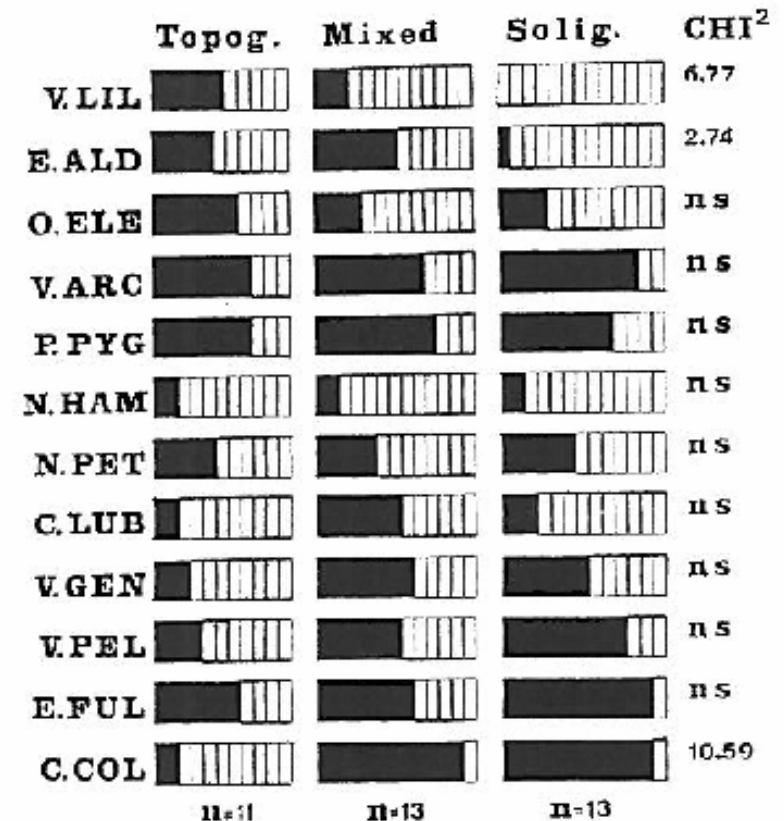

Fig. 7. Species distribution in the three types of fens. Black fields: species present, white fields: species absent. Species with less than 5 localities omitted.

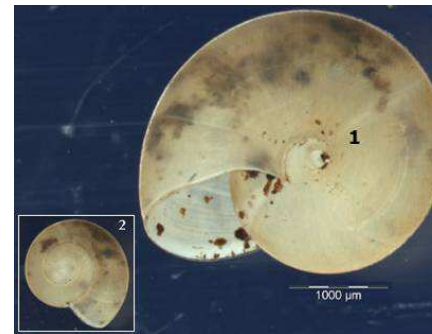
TERRESTRIAL SNAIL FAUNAS OF THE MALHAM AREA

By R. A. D. CAMERON

*Department of Extramural Studies, University of Birmingham, P.O. Box 363,
Birmingham B15 2TT*

5 typů stanovišť:

- Carex fens
- Filipendula fens
- Willow carr
- Carex mires
- Filipendula mires

Perpolita hammonis

Carychium minimum

Vertigo spp.

Punctum pygmaeum

Cochlicopa lubrica

Vitrea crystallina

Euconulus fulvus

Závěr

- **slatiniště**: unikátní biotopy, dodnes jen málo prozkoumané
- hlavní gradienty: minerální bohatosti, fertility, geografický
- podmínky výskytu: vlhkost, dostatek vápníku, zachovalost lokality
- úzký vztah mezi rostlinami a měkkýši
- unimodální vztah mezi počtem druhů a Ca
- faktory s vlivem na strukturu společenstva: minerální bohatost (pH, konduktivita), nadmořská výška
- hnízdovitost

Děkuji za
pozornost

